

FINANSĒJUMS GLOBĀLAI ATTĪSTĪBAI

ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS VĒSTIS

1 (1) /2015, ISSN 2256-0793

ZAĻĀ BRĪVĪBA

Kā finansēt vienlīdzību cilvēkiem ilgtspējīgu planētu? Kāds ir Latvijas politikas veidotāju viedoklis par finansējumu attīstībai? Cik lielā mērā mikroaizdevumi var mazināt nabadzību? Ko mēs esam gatavi ziedot, lai valstī palielinātu investīciju apjomu?

POZĪCIJAS

DAŽĀDU
IEINTERESĒTO
PUŠU
SKATĪJUMI

NOTIKUMI

IEVĒRĪBAS
CIENĪGI
PASĀKUMI
LV UN PASAULĒ

PIEREDZE

LATVIJAS
ĻAUDIS
GLOBĀLAJĀ
PASAULĒ

VIEDOKĻI

PAR SAIKŅI
STARP
GLOBĀLO
UN VIETĒJO

RESURSI

NODERĪGI
AVOTI
UN
PASĀKUMI

Inga Belousa, Zaļā Brīvība

Apjausma, ka dzīvojam globālā pasaulē, vēlamies to atzīt, vai nevēlamies, norāda, ka mūsu ikdienas dzīve lielā mērā ir globalizēta. Arvien biežāk globālos problēmjautājumus — pārtikas drošība un veselība, ilgtspējīgs patēriņš un dzīves kvalitāte, cilvēku migrācija un vietējā attīstība, informācijas pieejamība un pilsoniskā līdzdalība, u.c. — sasaistām ar mūsu ikdienu un personīgo dzīvesveidu.

Šis gads mūsu kopīgajā pasaulē ir nozīmīgs ar to, ka šogad noslēdzas ANO Tūkstošgades attīstības mērķu (Millenium Development Goals) sasniegšanas termiņš, un globālās attīstības dienaskārtībā ir jautājums jaunu attīstības sadarbības mērķu ietvaru nākošajiem 15 gadiem. Uz

šo brīdi jau esam iepazinusi Ilgtspējīgas attīstības mērķu (Sustainable Development Goals) vai post-2015 ietvaru, kas turpina Tūkstošgades attīstības mērķu koncepcijā uzsāktās globālās pārmaiņas un iekļauj Rio+20 samita rezultātus.

Līdz ar to, šajā — 2015.gadā globālās attīstības kalendārā ir trīs svarīgi notikumi: trešā ANO starptautiskā konference par attīstības finansēšanu, kas notika 13.—16.jūlijā Etiopijas galvaspilsētā Adisabebā, ANO post2015 samits jauno Ilgtspējīgas attīstības mērķu apstiprināšanai, kas notiks 25.—27.septembrī Ņujorkā, un ANO Klimata pārmaiņu samits pašreizējā Kioto protokola aizvietošanai un jaunu rīcības mērķu noteikšanai, kas notiks decembrī Parīzē.

Ilgtspējīgas attīstības mērķiem uzlabot cilvēku labklājību un aizsargāt planētas resursus savai un nākamajām paaudzēm ir potenciāls veikt praktiskas izmaiņas mūsu katra dzīvē. Taču šie mērķi būs veiksmīgs globālo pārmaiņu virzītājs tikai tad, ja tos izpratīsim kā rīcības plānu nacionālās, reģionālās un vietējās attīstības iniciatīvu īstenošanā un izvēlēsimies tiem atbilstošus ieviešanas līdzekļus. Tāpēc skatījums par Ilgtspējīgas attīstības mērķiem ir ne tikai saturiski, bet arī finansiāli

ambiciozs gan globālā, gan nacionālā un vietējā mērogā.

Biedrība Zaļā Brīvība aktīvi iesaistās ilgtspējīgas attīstības iniciatīvu aktualizēšanā, izskaidrošanā un ieviešanā. Ar mērķi pilnveidot mūsu valsts sabiedrības izpratni par savstarpējo saikni pasaulē, globāliem izaicinājumiem un to risinājumiem globālā un vietējā līmenī, veidojam šo izdevumu *Attīstības Sadarbības Vēstis*, ko elektroniskā formātā publicēsim divas reizes gadā. Šis izdevuma pirmā numura temats ir **finansējums globālai attīstībai**, un tas atspoguļo globālā finansējuma tematu uzdodot jautājumu — vai mēs varam atļauties ilgtspējīgu attīstību un kam par to būtu jāmaksā?

Izdevums *Attīstības Sadarbības Vēstis* piedāvā piecas dažādas sadaļas: pozīcijas, notikumi, pieredze, viedokļi, resursi. Šīs sadaļas būs katrā numurā.

Attīstības Sadarbības Vēstis vari lejupielādēt Zaļās Brīvības mājaslapā www.zalabriviba.lv vai saņemt elektroniski, piesakoties uz inga@zalabriviba.lv

Nākošais *Attīstības Sadarbības Vēstis* numurs būs par **klimata pārmaiņām**.

Ja vēlies ko publicēt — padalies!

Finansējums globālai attīstībai. Attīstības Sadarbības Vēstis, 1 (1), 2015. — 18 lpp. ISSN 2256-0793

Izdevējs: biedrība "Zaļā brīvība", reģ.nr.: 40008001945

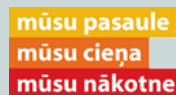
Juridiskā adrese: Meža iela 4, Rīga, LV-1048

Pasta adrese: Lapu iela 17, Rīga, LV-1002

Redaktore: Inga Belousa

E-pasts: inga@zalabriviba.lv

Maketētājs un vāka foto autors: Ilja Piščevs

2015
Eiropas gads
attīstībai

Attīstības Sadarbības Vēstis

- publicējam divas reizes gadā ar mērķi pilnveidot Latvijas sabiedrības izpratni par savstarpējo saikni pasaulē, globāliem izaicinājumiem un to risinājumiem globālā un vietējā līmenī.
- sagatavojam elektroniskā formātā ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par izdevumu atbild Zaļā Brīvība, par rakstu saturu atbild izdevuma rakstu autori, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.
- izdodam projekta MEDIJI ATTĪSTĪBAI (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309) ietvaros, kas ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts, un Zaļā Brīvība ir viena no projekta dalīborganizācijām.

Šis izdevums ir licencēts ar CREATIVE COMMONS licenci [Atsaucoties-Nekomerciāli-Nemainot](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/), kas ļauj citiem izdevumu pārveidot un radīt darbus izplatīt, norādot autoru un portālu www.zalabriviba.lv, ar tiem pašiem licences noteikumiem un tikai nekomerciālām vajadzībām.

LAPAS par finansējumu ilgtspējīgai attīstībai

Kā finansēt vienlīdzību cilvēku starpā un cilvēkiem ilgtspējīgu planētu?

Līga Rudzīte,
LAPAS attīstības sadarbības
politikas konsultante

Gatavojoties vienam no šī gada lielākajiem notikumiem globālās attīstības jomā — trešajai ANO attīstības finansēšanas konferencei Adisabebā, Etiopijā, LAPAS šī gada maijā rīkoja starpsektoru darbnīcu par attīstības finansēšanu un nefinanšu līdzekļu lomu globālās attīstības nodrošināšanā, kā arī iesaistījās Eiropas un globālās pilsoniskās sabiedrības organizāciju koordinācijas grupas kopīgā viedokļa veidošanā par svarīgāko attīstības finansēšanas jomā.

Adisabebas konferences iznākuma dokumenta saturs veido ietvaru valstu rīcībai globālās attīstības nodrošināšanai turpmākajiem gadiem, bet svarīgākais būs tieši tas, kā valstis izvēlēsies šo dokumentu interpretēt un kāda būs to apņēmība to īstenot. Šeit apkopoti svarīgākie jautājumi, ko aktualizējušas LAPAS un nevalstiskās organizācijas Eiropā un pasaulē, un kas būtu īpaši jāizsver Adisabebas konferences laikā, bet īpaši, neatkarīgi no konferences iznāku-

ma, arī pēc tās, ieviešot attīstības finansēšanu praksē.

Finanšu instrumentu izmantošana

ES pozīcija uzsvēr nepieciešamību iesaistīt privāto sektoru attīstības finansēšanā, nodrošinot publiskā finansējuma pieejamību privātā sektora investīciju nodrošināšanai. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) ir ieviesusi “from AID to AIT” naratīvu, kas nozīmē īpašas uzmanības pievēršanu palīdzības, investīciju un nodokļu instrumentiem (aid, investment, taxes).

Privātā sektora līdzdalība globālajā attīstībā ir būtiska un atbalstāma, tomēr finansēšanas sarunās bieži vien netiek nodalīts, par kāda veida privātā sektora iesaisti un stiprināšanu tiek runāts. Multinacionālo uzņēmumu un vietējo mazo un vidējo uzņēmumu intereses attīstības finansēšanas jomā ir atšķirīgas. Tāpat ir atšķirīgas šo privātā sektora spēlētāju interešu sadursmes ar valsts interesēm. Nevalstiskās organizācijas aicina valdības sarunās par privātā sektora iesaisti attīstībā nošķirt atbalstu vietējiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un starptautiskajiem uzņēmumiem un ārvalstu investoriem. Uzsvērot MVU lielo lomu vietējās attīstības veicināšanai, NVO aicina noteikt saistošus mehānismus, kā nodrošināt attīstības dimensijas klātesamību lielo un starptautisko kompāniju darbībā. Un, ja

jau valstīm ir jānodrošina investoru un valstu strīdu risināšanas mehānismi, tādi būtu jāveido arī attiecībā uz cilvēktiesību principa ievērošanu multinacionālo kompāniju darbībā. Ārvalstu investīcijām jāseko tiem pašiem principiem, kam seko valstu un NVO programmas, nodrošinot stratēģiskus ieguldījumus valstu attīstībā.

Tāpat svarīgi, lai privātā sektora iesaistes mehānismi veicina arī privātā sektora un investīciju klātesamību vismazāk attīstītājās valstīs, vienlaikus nodrošinot, ka investīcijas derīgo izrakteņu un lauksaimniecības jomā negatīvi neietekmē valstu iespējas attīstīties.

Diskusija par privātā sektora iesaisti ir veiksmīgi novērsusi uzmanību no donorvalstu nevēlēšanās uzņemties jau iepriekšējos dokumentos izvirzītās publiskā starptautiskā finansējuma saistības par 0,7% no NKI novirzīšanu attīstībai (Oficiālās attīstības palīdzība, OAP). ES pēc garām diskusijām ir izlēmusi apņemties sasniegt šo rādītāju (jaunākajām Es dalībvalstīm uzņemties 0,33% saistības), taču nav skaidrs, vai līdzīgi rīkosies arī citas donorvalstis. Ņemot vērā to, cik daudz šie līdzekļi var palīdzēt apkarot nabadzību, izglābt cilvēku dzīvības un nodrošināt viņu tiesību aizsardzību, šis ir viens no skaidrākajiem veidiem, kā praksē demonstrēt globālo solidaritāti.

ES starpvaldību sarunās ir iestājusies pret starpvaldību no-

4 POZĪCIJAS — dažādu ieinteresēto pušu skatījumi

dokļu institūciju ANO ietvaros izveidi, uzskatot, ka pašreizējā sistēma, kad par starptautisko nodokļu politiku lemj bagātās valstis ESAO ietvarā (Latvija nav ESAO dalībvalsts), brīvprātīgi konsultējoties ar attīstības val-

nodokļu, vai “pazaudējot” peļņu, lai vispār nebūtu jāmaksā nodokļi, attīstības valstīm katru gadu rada zaudējumus simtiem miljonu euro apmērā.

Līdz šim Latvijā ir bijis ļoti maz diskusiju par šo un citiem

OAP apjoms, bet arī palīdzības kvalitāte — kur un kā līdzekļi tiek ieguldīti, kāda ir to uzraudzība, kā arī vai tiek strādāts ar nefinanšu līdzekļiem, kas, kā uzrāda dažādi pētījumi, var būt efektīvs veids, kā bez tiešām investīcijām nodrošināt efektīvu attīstības palīdzību.

Nefinanšu līdzekļu nozīme attīstības nodrošināšanai

“Labi veidota politika var samazināt vajadzību pēc finansējuma,” secināts 2015. gada Eiropas ziņojumā par attīstību.

Politiku reformas ir tikai viens no nefinanšu līdzekļiem, kas kopumā attīstības finansēšanas jomā ir mazāk apspriesta sarunu sadaļa, bet kam ir liels potenciāls samazināt tiešo finanšu ieguldījumu apjomu attīstībā.

Iemesls, kāpēc par nefinanšu līdzekļiem runā mazāk, nekā par finanšu līdzekļiem, ir saistīts ar to, ka tie dažādos dokumentos un sarunās ir ļoti dažādi definēti un aprakstīti. Līdz ar to tie tiek ļoti plaši un dažādi arī saprasti — no konkrētām politikas plānošanas reformu iniciatīvām (piemēram, politiku saskaņotības attīstībai mehānismu iekļaušana politiku plānošanas procesā) līdz pat abstraktām idejām un principiem — cieņa, partnerība, taisnīgums.

Attīstības mērķu piedāvājumā ir paredzēts atsevišķs, 17. mērķis, kas aicina stiprināt ieviešanas līdzekļus un veicināt globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai. Šeit kā apakšsadaļas tiek minētas finanses, tehnoloģijas, kapacitātes stiprināšana, tirdz-

stīm, ir pietiekami efektīva. Pilsoniskā sabiedrība gan pirms, gan Adisabebas konferences laikā stingri uzstāja uz atbalstu G77 valstu bloka centieniem panākt godīgāku pasaules nodokļu sistēmas arhitektūru, pulcējot ap sarunu galdu visu valstu pārstāvjus. Ja starptautiskā sadarbība tiek īstenota tādās jomās kā tirdzniecība, kafija, futbols, tā būtu jāīsteno arī nodokļu jomā.

Tas ļautu efektīvāk cīnīties pret dubulto nodokļu nemaksāšanu, kad uzņēmumi izmanto caurumus likumdošanā, lai nemaksātu nodokļus ne savā reģistrācijas, ne darbības valstī. Izvairīšanās no nodokļu nomaksas, pārvirzot uzņēmumu peļņu uz valstīm, kur jāmaksā mazāk

attīstības finansēšanas aspektiem. Šeit pietrūkst ekspertīzes, reāla izpētes darba un intereses par Latvijas saistību ar globālajiem procesiem (t.sk. par Latvijas uzņēmumu iesaisti partnervalstīs vai rīcību nodokļu jautājumā). Neatkarīgi no tā, Latvija ir piedalījies sarunās par attīstības finansējumu, sniedzot savu ieguldījumu iznākuma dokumenta sagatavošanā.

Latvija globāli ir neliels spēlētājs, tomēr tā jau desmit gadus ir donoru kluba biedre, uzņemties saistības, kas tai būtu jāpilda. Dažādu iemeslu dēļ gan valstij līdz šim nav izdevies izpildīt noteiktos OAP mērķus (0,33% procentu no NKI novirzīšana attīstībai). Tomēr ir svarīgs ne tikai

niecība un sistēmiskas pārmaiņas. Vienlaikus gan arī citu mērķu apakšmērķos ir ietverti kaut kāda veida nefinanšu līdzekļi (89 no 169).

Nefinanšu līdzekļi tiks apspriesti galvenokārt Ņujorkas sarunās, tāpēc pilsoniskajai sabiedrībai vēl ir iespējas panākt nozīmīgu vietu sarunās gan politiku saskaņotībai attīstībai, gan pienācīgu uzmanību kapacitātes veicināšanai, politiku reformām un citiem būtiskiem nefinanšu līdzekļiem: līdzdalībai, alternatīviem progresa mērījumiem, dzimumu līdztiesībai, efektīvai līdzekļu izmantošanai, starpsektoru sadarbībai.

Ir būtiski integrēt finanšu un nefinanšu līdzekļus, jo abu ieviešanai ir nepieciešami resursi, un abiem ir nepieciešama politiskā griba. Vienlaikus arī ir svarīgi, lai finanšu līdzekļu klāstā netiek pazaudētas nefinanšu līdzekļu iespējas, it īpaši Latvijā, kur attīstības finansēšanai pieejami ierobežoti līdzekļi.

Tehnoloģiju pārnesē

Tehnoloģiju jomā sarunas starp valstu valdībām norit par iespējām nodrošināt tehnoloģiju un zināšanu pārnesi starp globālajiem ziemeļiem un globālajiem dienvidiem. Dalīšanās tehnoloģijās un zināšanās ir dārgs varas elements — parasti tās tiek nodotas par atlīdzību, turklāt tie, kam ir patentētas zināšanas, var ekskluzīvi piedāvāt tās tirgū, neļaujot citiem izveidot un izmantot līdzīgas tehnoloģijas. Zaudējot šo iespēju, zināšanu turētāji zaudē vajadzību šīs zināšanas uzkrāt un tajās investēt — tas ir viens

no diskusiju punktiem, kur valstis nespēj vienoties.

Ņemot vērā, ka patentētās tehnoloģijas ir privātā sektora pārstāvju, nevis valstu, ienākuma avots, turklāt nav skaidrs, vai par

principus, par kuriem globāli vienojas. Līdz ar to “you should measure what you treasure” ir politisks lēmums. Lielākā daļa datu, ko paredzēts un vēlas iekļaut indikatoros (atbilstoši mērķiem

to piedāvāšanu globālajā tirgū vienmēr tiek maksāti nodokļi ES valstīs, nav skaidrs, kāpēc ES dalībvalstis neatbalsta plašāku dalīšanos zināšanās un tehnoloģijās, it īpaši, ņemot vērā to lielo ieguldījumu attīstības veicināšanā.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijas iestājas par tehnoloģiju pārneses mehānismu izveidošanu un aktīvu izmantošanu.

Indikatori

Indikatorus, kas ļautu mērīt attīstības mērķu sasniegšanas progresu, plāno sagatavot līdz 2016. gada martam. Šajā jautājumā visdrīzāk nebūs vienprātības, un, lai arī tiek aicināts šo jautājumu uztvert drīzāk tehniski, nevis politiski, izvēle, kam būtu jātiek mērītam atspoguļo vērtības un

un apakšmērķiem), šobrīd vēl netiek vākti. Ir bažas, ka, neatkarīgi no Post-2015 ietvara, valstis nebūs gatavas maksāt par jaunu un papildus datu vākšanu. Datu nepieejamība, savukārt neļaus uzraudzīt ietvara īstenošanas progresu un diskutēt par izmaiņām ietvara ieviešanas procesā.

Somijas attīstības sadarbības organizāciju platforma Kehys kopā ar KEPA un dažādām tematiskajām organizācijām, veica pamatīgu vingrinājumu — izveidoja 418 indikatoru piedāvājumu atbilstoši Post-2015 mērķiem un apakšmērķiem. Tas ir ļāvis organizācijai saprast mērķu un apakšmērķu plašumu, kā arī izprast diskusiju par indikatoriem nozīmīgumu. ANO process šobrīd piedāvā 304 indikatorus, no

kuriem tikai 50 ir sasniedzami, svarīgi un mērķiem piemēroti. Kehys saviem indikatoriem šādu analīzi nav veicis, bet piedāvā interesentiem iepazīties ar viņu piedāvātajiem indikatoriem.

Kopsavelkot — kas ir svarīgākais, ko paņemt līdzi līdz pat Ņujorkai un pat vēl pēc tās?

- Post-2015 un Adisabebas konference ir svarīgi brīži, kad pasaulei ir iespēja mainīt pastāvošās sistēmas un veidot vienlīdzīgākas un iekļaujošākas varas attiecības. Tam paredzēts novirzīt finanšu un nefinanšu līdzekļus, kam jābūt drosmīgiem un reizēm arī mājās politiski nepopulāriem.

- Finanšu jomā viena no jomām, kur NVO ir spēcīgāk jāveido sava pozīcija, ir par privātā sektora iesaisti attīstībā. Ir jāuzstāj uz caurspīdīguma un atbildības mehānismu iekļaušanu privātā sektora darbībā attīstības jomā, īpaši attiecībā uz lielo un starptautisko uzņēmumu iesaisti. Tāpat jāturpina darbs uzturot un skaidrojot palīdzības efektivitātes principus, kā arī iestājoties par lielāku saņēmējvalstu iespēju ietekmēt finansēšanas lēmumu procesus.

- Svarīgi, lai, runājot par klimata seku mazināšanas un attīstības finansējumiem, visos sarunu posmos ir skaidrs, ka šīs finansējuma līnijas nesaplūdis kopā un klimats un attīstība tiks finansēti no atsevišķām līnijām.

- Jebkuras finansēšanas dienaskārtības pamatā ir jābūt izpratnes veidošanai par to, ka attīstība nav tikai ekonomisks

process, bet tam ir arī sociālā un vides dimensija, kas jāspēj izmērīt un uz ko ir jāspēj reaģēt ar vienlīdz lielu atdevi kā ekonomiskās izaugsmes jomā.

- Šī pieeja ir arī nefinanšu līdzekļu idejas pamatā, kas nozīmē, ka nevis tiešas finanšu injekcijas, bet politiskās un sistēmiskās reformas darbojas ilgtermiņā, pat ja tās finansēt reizēm ir dārgāk, nekā pārskaitīt naudu projektiem.

- ES13 rīcības iespēja, nespējot nodrošināt OAP apjomu, ir iestāties par politiku un sistēmu reformām, iesaistīties zināšanu pārnesē visās iespējamās jomās. NVO loma nefinanšu līdzekļu jomā ir atgādināt valdībā, ka galvenā atbildība par attīstības nodrošināšanu ir viņu rokās.

- Post-2015 ieviešanas procesā svarīgi ir ņemt vērā, ka lielai daļai nacionālo valstu šis būs papildus stratēģiskais dokuments jau esošajiem un politiski aktuālākajiem. Ņemot vērā, piemēram, Latvijas centienus samazināt nozaru stratēģiju daudzumu un pāriet uz starpsektoru politikas

plānošanu, Post-2015 jāveido tāds, lai tas drīzāk atvieglotu politiku plānošanas darbu, nevis radītu vēl papildus slogu. Tāpat indikatori ir jābalansē ar datiem, kas tiek ievākti un to, ko vēl būtiski mērīt, veidojot vēl papildus sistēmas datu uzskaiti un izmantošanai.

- Post-2015 universalitāte nozīmē, ka NVO turpinās uzraudzīt attīstības jautājumus ne tikai globālā, bet arī nacionālā līmenī. Tā ir galvenā NVO atbildība un iespēja nodrošināt, ka šis ietvars patiešām nes pārmaiņas.

LATVIJAS PLATFORMA ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAI

**30 LATVIJAS NVO APVIENĪBA
IDEJU KOPIENA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI**

LAPAS

- apvieno cilvēkus un organizācijas, kam rūp globālā attīstība;
- sadarbojas ar valsts un citu sektoru pārstāvjiem globālās attīstības jomā;
- popularizē globālās idejas plašākā sabiedrībā;
- izmanto Globalizācijas metodoloģiju: <http://goo.gl/GFIMOH>;
- pielieto cilvēkdrošības pieeju kopienu attīstībai: <http://goo.gl/yzbCiV>

LAPAS aicina:

- Izpēti jauno donortvalstu lomu attīstības sadarbībā: <http://goo.gl/iknxG7>
- Pievienojies LAPAS ideju kopienai: <http://lapas.lv/en/pieteikties/>
- Seko mums Facebook: <https://www.facebook.com/lapas.lv>
- Seko mums Twitter: https://twitter.com/lapas_lv
- Sadarbojies ar mums: info@lapas.lv

Latvijas ieguldījums finansējuma sarunās nabadzības un klimata pārmaiņu mazināšanai

Kāds ir Latvijas politikas veidotāju viedoklis par finansējumu attīstībai?

Attīstības sadarbība ir lielu pārmaiņu priekšā — jau šogad ANO dalībvalstīm jāvienojas par jauniem pasaules attīstības mērķiem nākamajiem 15 gadiem ekonomikas, vides un sociālajā jomā, kas pasaules valstīm, tai skaitā Latvijai, jāis-teno līdz 2030. gadam.

Ceļu uz jaunajiem mērķiem veido trīs lieli starptautiski notikumi — jau notikusī ANO konference par attīstības finansējuma jautājumiem jūlijā Adisabebā, Etiopijā, ANO samits par nākamo attīstības ietvaru pēc 2015. gada, kas notiks septembrī Ņujorkā, un decembrī plānotā klimata konference Parīzē.

Pirmais sliexnis ir pārkāpts — ANO konferencē par attīstības fi-

nansējuma jautājumiem no 13. līdz 16. jūlijam piedalījās visas ANO dalībvalstis, daudzas starptautiskās organizācijas un finanšu institūcijas, NVO un privātā sektora pārstāvji. ES dalībvalstis pārstāvēja premjerministri, attīstības, ārlietu un finanšu ministri. Latvijas delegāciju vadīja Ārlietu ministrijas parlamentārā sekretāre Z.Kalniņa-Lukaševica, un tajā bija pārstāvji no Ārlietu un Finanšu ministrijām, kā arī Latvijas Platformas attīstības sadarbībai (LAPAS).

Mēs risinām tos pašus jautājumus, bet pavisam citā vidē

Adisabebas konference ir jau trešā konference par attīstības finansējumu. Iepriekšējās konferences par finansē-

jumu, kas notika Monterrejā, Meksikā, 2002. gadā un Dohā, Katarā, 2008. gadā arī uzsvēra nepieciešamību stiprināt tā- dus jautājumus kā finansētāju sadarbība, starptautiskās tirdzniecības izaugsmes veicināšana, iekšzemes resursu (pie- mēram, nodokļu ieņēmumu) pieaugums, nepieciešamība sniegt atbalstu mazo un vidē- jo uzņēmumu attīstībai. Dohas konference noritēja ekonomis- kās krīzes laikā un tādējādi īpa- ši uzsvēra starptautisko tirgu trauslumu un ekonomisko sis- tēmu ciešo sasaisti.

Taču pasaule ir ievērojami mainījusies.

Pirmkārt, attīstības mērķi ir kļuvuši ambiciozāki. Ja iepriekš tie bija tikai 8, skarot tā- das jomas kā nabadzības mazi- nāšana, dzimumu līdztiesība,

Latvijas delegācija Adisabebas konferencē (no kreisās: I.Vaivare, L.Štokenbergā, I.Burmistre, Z.Kalniņa-Lukaševica, S.Rupjā, L.Rudzīte)

veselība, izglītība, tad tagad ir noteikti jau 17 mērķi, ietverot arī jautājumus par mieru un drošību, klimatu, pilsētplānošanu un sabiedrības nevienlīdzību.

Otrkārt, ir daudz vairāk jautājumu, kurus jārisina reģionāli un globāli – tai skaitā vides, terorisma, migrācijas, epidēmiju un citās jomās.

Treškārt, oficiālā attīstības palīdzība (Official Development Assistance, ODA), ko sniedz pasaules attīstītākās valstis, tai skaitā Latvija, ir tikai neliela daļa finansējuma, kuru saņem attīstības valstīs. Piemēram, ārvalstu investīcijas attīstības valstīs ir ievērojami lielākas par ODA, arī migrantu naudas pārskaitījumi uz savām mājām trīsreiz pārsniedz ODA apjomus.

Šie ir tikai daži iemesli, kādēļ Adisabebas konference bija tik nozīmīga.

Aktīvākās sarunas tieši Latvijas prezidentūras laikā

Kaut arī process norisinās jau gandrīz divus gadus, aktīvākās starpvaldību sarunas par jaunajiem mērķiem un to finansēšanu notika tieši Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē laikā. Latvijas prezidentūra nodrošināja ES kopējās pozīcijas sagatavošanu un apstiprināšanu dalībai ANO sarunās, kurās piedalās visas pasaules valstis, kā arī pilsoniskās sabiedrības, starptautisko organizāciju, privātā sektora pārstāvji.

Savā pozīcijā ES uzsver:

- finansējuma nozīmi, mobilizējot iekšzemes resursus, piemēram, ieņēmumus no nodokļiem, oficiālo attīstības palīdzības lomu (ODA), privātā sektora līdzekļus jeb investīcijas,
- reformas tādās jomās kā tirdzniecība, tehnoloģijas un inovācijas, migrācija.

Viens no lielākajiem Latvijas prezidentūras sasniegumiem ir ES dalībvalstu vienošanās arī turpmāk daļu no 0.7% nacionālā kopienākuma oficiālajai attīstības

KĀ LATVIJA VEICINA PASAULES ATTĪSTĪBU?

NO 2011. LĪDZ 2014. GADAM LATVIJAS OFICIĀLĀ ATTĪSTĪBAS PALĪDZĪBA VIDĒJI BIJA

16,63 MILJONI EUR GADĀ

JEB

8,17 EUR

uz 1 iedzīvotāju gadā vai 7 eirocenti no katriem 100 € nacionālā kopienākuma

9 TĒJKAROTES KAFIJAS

uz 1 Latvijas iedzīvotāju mēnesī

PUSKUKULIS BALTMAIZES

uz 1 Latvijas iedzīvotāju mēnesī

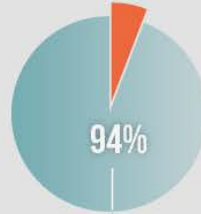

1 TORTE "CIELAVIŅA"

katram Latvijas iedzīvotājam gadā

993 487 €

6%

94%

divpusējā palīdzība – projekti, kas tiek īstenoti no Ārlietu ministrijai piešķirtā budžeta līdzekļiem attīstības sadarbības politikai, un iniciatīvas, kuras apmaksā valsts iestādes, kā arī humānā palīdzība.

daudzpusējā palīdzība – iemaksas ES budžetā, Eiropas Attīstības fondā, ANO aģentūrās un fondos, piemēram, Starptautiskajā Attīstības aģentūrā.

ATBALSTS LATVIJAS PRIORITĀRAJĀM VALSTĪM

SADARBĪBAS JOMAS AR MINĒTĀJĀM VALSTĪM

LATVIJAS EKSPERTĪZE UN HUMĀNĀ PALĪDZĪBA ATTĪSTĪBAS VALSTĪM CITUR PASAULĒ

Armēnija, Turkmenistāna, Tadžikistāna, Turcija, Ķīna, Kosova, Peru, Gana, Meksika, Kambodža, Serbija, Sīrija, Filipīnas, Mali, Bijusī Dienvidslāvijas Republika Maķedonija, Albānija, Bangladeša, Bosnija un Hercegovina, Irāka, Melnkalne, Malaizija, Mongolija, Sudāna, Ēģipte, Irāna

KO LATVIJAS SABIEDRĪBA DOMĀ?

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJI

ES VIDĒJI

Visi dati ir par 2011.-2014. gadu

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija
2015

palīdzībai novirzīt vismazāk attīstītajām valstīm. Tādējādi ES ir vienīgais attīstības palīdzības sniedzējs pasaulē, kurš uzņēmie konkrētas finansiālas saistības pret nabadzīgajām valstīm. Tas nenoliedzami palīdzēja ES būt konstruktīvam un veiksmīgam sarunu partnerim iepretim G77 valstīm.

G77 valstu grupa ir attīstības valstu apvienība, kuras mērķis ir veicināt tās biedru kopīgās ekonomiskās intereses un stiprināt kopīgu sarunu pozīciju ANO. Grupu 1964. gadā dibināja 77 valstis, bet uz 2013. gada novembri G77 ietver 134 valstis, tai skaitā Dienvidāfriku, Brazīliju, Indiju, Apvienotos Arābu Emirātus. Attīstības sarunu procesā G77 pozīcijai bieži pievienojās Ķīna.

Lai attīstības sadarbībā ieguldītais finansējums sniegtu vēlamus rezultātus, ES stingri iestājas par labu pārvaldību un likuma varu, iekļaujošu ekonomisko izaugsmi, vides ilgtspēju, cilvēktiesībām, kā arī dzimumu līdztiesību. Šie principi ir ES kopējās pozīcijas stūrakmens.

Latvija Adisabebā: par politisko vidi un mazo un vidējo uzņēmumu attīstību

Latvijas vārdā konferences dalībniekus uzrunāja Ārlietu ministrijas parlamentārā sekretāre Zanda Kalniņa-Lukaševica. Parlamentārā sekretāre kā īpaši būtisku ANO attīstības mērķu ieviešanā nākamajos 15 gados atzīmēja katras valsts ieguldījumu attīstības veicināšanā.

Balstoties uz Latvijas reformu pieredzi un labo praksi attīstības sadarbībā, Z. Kalniņa-Lukaševica uzsvēra korupcijas izskaušanas, kā arī labas pārvaldības un likuma varas lomu valstu izaugsmē.

Tāpat parlamentārā sekretāre atzīmēja, ka īpaši jāveicina sadarbība starp valsts un pašvaldību iestādēm, sociālajiem partneriem un privāto sektoru. Tieši mazie un vidējie uzņēmumi nodrošina divas trešdaļas no visām darbavietām attīstības valstīs.

Ņemot vērā dažādās ANO dalībvalstu intereses un sarežģīto starpvaldību sarunu procesu pirms konferences un tās laikā, Adisabebas rīcības plāns (The Addis Ababa Action Agenda) ir uzskatāms par veiksmi. Spēja vienoties Adisabebā dod cerības, ka vienošanās septembrī Ņujorkā un decembrī Parīzē ir iespējama.

Noslēgusies konference Finansējums attīstībai: ES dalībvalstu loma

Pašreizējā laikā globālajā attīstībā notiek pāreja no Tūkstošgades Attīstības mērķiem uz Ilgtspējīgas Attīstības mērķiem. Attīstības sadarbības jomā šis ir laiks, kad izvērtējam progresu un sasniegumus, un veidojam plānus ilgtspējīgai nākotnei. Vai mēs varam atļauties ilgtspējīgu attīstību un kam par to būtu jāmaksā? Šādi un līdzīgi jautājumi norāda uz vajadzību pēc lielāka oficiālā attīstības atbalsta (ODA) un efektīvākas attīstības sadarbības, kā arī uz nepieciešamību ieviest privātās zaļās investīcijas un mazināt videi un sabiedrībai nedraudzīgu ekonomisko pieredzi, izmantojot dažāda veida regulas un pamudinājumus.

Ilgtspējīgas attīstības mērķu, un līdz ar to pasaules ilgtspējīgas

Foto: Āris Ādlers

Taču mēnesi pirms šīs konferences Zaļā Brīvība, sadarbojoties ar Latvijas Zaļo Kustību un Latvijas Republikas Ārlietu ministriju 2015.gada 11.—12.jūnijā organizēja starptautisku konferenci **Finansējums attīstībai: ES dalībvalstu loma**. Šī

ces darba formas. Konference bija pirmais lielākais Eiropas Komisijas atbalstītā sadarbības projekta *MEDIJI ATTĪSTĪBAI* pasākums, kā ietvaros Latvijas Republikas Ārlietu ministrijā, K.Valdemāra ielā 3 tikās vairāk nekā 50 dalībnieki no dažādām interešu grupām

— politikas veidotāji, mediju pārstāvji, pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora aktivisti, augstskolu docētāji un izglītotāji no Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Slovākijas, Čehijas, Somijas un Lielbritānijas.

Apaļā galda konferencē apskatījām ar finansējumu attīstībai saistīto globālo darba kārtību, veiksmes stāstus un izaicinājumus.

Īpašu uzmanību pievērsām ES dalībvalstu lomai attīstības sadarbības jomā. Taču risinājumus meklējām plašāk — aktualizējot privātā sektora iesaistīšanos, dažādus regulu un pamudinājumu ietvarus,

Foto: Āris Ādlers

attīstības nodrošināšanā liela loma ir attīstības finansējumam. Lai diskutētu, kā finansēt post—2015 attīstības darba kārtības ieviešanu, 2015.gada 13.—14.jūlijā Etiopijas galvaspilsētā Adisabebā tika organizēta trešā starptautiskā konference par finansējumu attīstībai.

konference attīstības finansējuma jomā bija kā tilts starp globālajiem un vietējiem procesiem.

Konferences neformālais nosaukums bija Rīgas apaļā galda konference (Riga Roundtable), un to noteica pieredzes apmaiņa un diskusijas kā prioritārās konferen-

Foto: Āris Ādlers

un ES dalībvalstu līdzdalību.

Divu dienu laikā konferences darba kārtībā bija dažādas uz dialogu aicinošas savstarpēji saistītas sadaļas:

- Mediju brokastis
- Plenārsēde: **Attīstības finansēšanas globālā dienas kārtība**
- Apaļā galda diskusija 1. **Attīstības finansēšana: Alternatīvie risinājumi**
- Apaļā galda diskusija 2. **Attīstības finansēšana: ES valstu pozīcijas**
- Gadījumu izpēte: **Attīstības finansēšanas sasniegumi un izaicinājumi**

Ceram, ka konference nodrošināja diskusijas par to, kā finansēt post-2015 attīstības darba kārtības ieviešanu, un izveidoja saikni ar šī gada 13.—14.jūlijā Etiopijas galvaspilsētā Adisabebā organizēto trešo starptautisko konferenci par finansējumu attīstībai.

Te ir konferences prezentācijas un informācija par tiem, kas konferencē uzstājās — plenārsēdes, apaļā galda diskusiju un gadījumu izpētes dalībniekiem, un konferences vadītājiem.

Ieskaties arī fotogrāfiju kolāžā, kas apkopo aizraujošākos konferences momentus.

Vēlamies pateikties visiem sadarbības partneriem un konferences dalībniekiem, kas šajā starptautiskajā konferencē nodrošināja dialogu starp

politikas veidotājiem un pilsonisko sabiedrību!

Foto: Āris Ādlers

Mediji Attīstībai (EYD2015: Media for Development, DCI-NSAED/2014/338-309) ir Eiropas Komisijas atbalstīts projekts, kas tiek īstenots, sadarbojoties piecu jauno ES dalībvalstu organizācijām – Mondo un Igaunijas Nacionālā TV un radio korporācija Eesti Rahvusringhääling no Igaunijas, People in Need no Čehijas, Slovākijas Nevalstisko Attīstības Sadarbības Organizāciju Platforma MVRO, Zaļā Brīvība no Latvijas, Eiropas Māja no Lietuvas, un divām organizācijām no vecajām ES dalībvalstīm – Somijas Mediju, komunikācijas un attīstības fonds VIKES un Lielbritānijas un Īrijas aģentūras Afganistānas grupa BAAG. Projekta vadošā organizācija ir Mondo.

Projekts Mediji Attīstībai saturiski ir saistīts ar plašu jautājumu loku: par ES ārējo darbību un Eiropas lomu pasaulē, uz ko balstās Eiropas gads attīstībai (EYD2015), par Eurobarometra aptaujā atspoguļoto ES dalībvalstu attieksmi pret attīstības sadarbību, par globālās attīstības jauno prioritāti — Ilgtspējīgas attīstības mērķu konceptu SDG, u.c.

Projekta mērķis ir ar mediju palīdzību veicināt

sabiedrības izpratnes pilnveidi par savstarpējo saikni un izaicinājumiem globālā līmenī. Trīs gadu garumā projektā piedāvāsim dažādas aktivitātes galvenajām projekta mērķa grupām:

- mediju pārstāvji tiks iesaistīti mācību un pieredzes apmaiņas aktivitātēs, kas balstīsies uz globālo problēmjautājumu sasaisti ar profesionālo darbību,
- politikas veidotāji tiks aicināti piedalīties apaļā galda diskusijās un iepazīties ar ziņojumiem par jaunumiem attīstības sadarbības jomā,
- sabiedrība un jebkurš interesents ar dažādu pasākumu palīdzību tiks informēts par attīstības sadarbību ES un pasaulē.

Vairāk informācijas par projektu: <http://www.zalabriviba.lv/par-zalo-brivibu/zb-projekti/mediji-attistibai/>

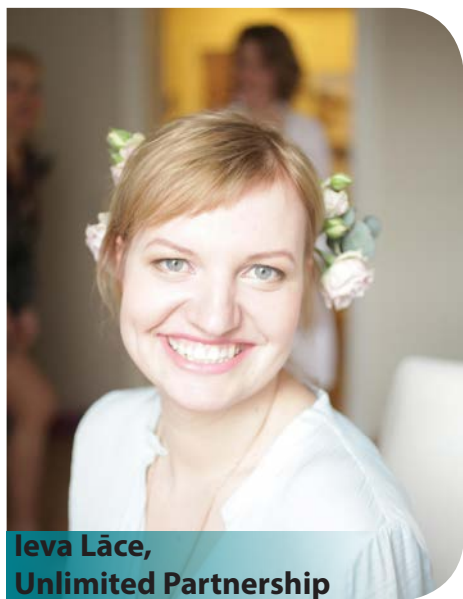
Projekta aktivitātēm seko arī tīmekļa vietnē: <http://media4development.blogspot.com/>

Sociālajos medijos izmantotais projekta tēmturis: #EYD2015 #M4Dproject

Jautā, ierosini, piedalies: inga@zalabriviba.lv

Atbalsts sieviešu mikrouzņēmējdarbībai Sjerraleonē

Cik lielā mērā mikroaizdevumi var mazināt nabadzību?

Ieva Lāce,
Unlimited Partnership

Mans bērnības sapnis bija ceļot un redzēt vistālākās zemes, cik tik tālu vien prāts un ģeogrāfijas grāmatas var aizvest. Lai šo sapni piepildītu, augstskolas laikā es pieteicos visdažādākajām apmaiņas programmām. Izvēloties studēt ekonomiku un finanses, man nākotnes karjera rādījās kādā bankā vai ofisā. Lai īstenotu savu sapni par ceļošanu, piedalījos apmaiņas programmā Nīderlandē, un tur studēju arī tādu priekšmetu kā globalizācija. Praksē es biju Indijā, Deli, kur, darbojoties kādā mazā nevalstiskā organizācijā, man radās vairāki secinājumi un izvēles par savu turpmāko karjeru. Strādāju diendienā ar visnabadzīgākajiem cilvēkiem un, redzot meitenes, kuras dzīvo graustos un visticamāk nekad neies skolā un neprātīs lasīt, mani nākotnes plāni mainījās. Man šķita, ka finanses un ekonomika ir svarīga nozare, un savus studiju ieguvumus es vēlējos ieguldīt iniciatīvās, kas rada cilvēkiem iespēju pašiem nopelnīt naudu, veidot savu dzīvi labāku,

īstenot savus sapņus, nevis strādāt tikai lai izdzīvotu.

Lai arī šie mani sapņi lielākoties bija naivi un skaisti, savu lēmumu, ko pieņemu strādājot Indijā, vēlāk īstenoju praktiski. 2010. gadā apvienojoties vairākiem studiju un starptautiskiem draugiem, nodibinājām nevalstisku organizāciju "Unlimited Partnership" ar mērķi izveidot programmu, kas palīdzētu kādā nabadzīgajā valstī dot darba iespējas sievietēm, ģimenēm, lai tās gūto peļņu varētu investēt savu bērnu izglītībā. Šīs programmas īstenošanai izvēlējāmies Rietumāfrikas valsti Sjerraleoni. Lai arī sākotnēji likās, ka šī programma ir mana lielākā motivācija strādāt un brīvprātīgi investēt savu laiku un zināšanas, ar lai-

no kurienes nāk vislielākais skaits viskvalitatīvāko dimantu. Tā atrodas pie Atlantijas okeāna, robežojas ar Libēriju un Gvineju. Valstī ir tropiskais klimats ar garu lietus sezonu, un galvenā cilvēku nodarbošanās ir zivsaimniecība, laukskopība un mazie uzņēmumi, kas pārstrādā rīsus. Pirmoreiz dzirdot par šo zemi radās jautājums — kā gan dimantiem visbagātākā valsts var būt visnabadzīgāko saraksta augšgalā? Laika gaitā atbildi atradu gan izprotot tā saucamo resursu lāstu (resource curse), kad ar resursiem bagātas valstis nereti ir visnabadzīgākās, gan analizējot korupcijas un kultūras atšķirības un līmeni. Šis nav jauns fenomens un jāatceras, ka arī Latvijā, zemē, kur vairāk nekā 70% no teritorijas

Foto: Ieva Lāce

ku secināju — ieguvēji ir visi. Jau piekto gadu strādājot mazā Sjerraleones ciematīnā, saprotu, ka esmu daudz iemācījusies ne tikai par vietējo kultūru un praktisko ekonomiku, bet arī par cilvēcību.

Sjerraleone ir maza valstiņa ar 6,6 miljoniem iedzīvotāju un pasaulē vislabāk zināma kā zeme,

klāj koki, mēs joprojām neesam atraduši augstu pievienoto vērtību kokmateriāliem. Attīstībai ir nepieciešams laiks. Taču, lai kādas teorijas un analīzes netiku apspriestas, padalīšos ar saviem novērojumiem un pieredzi par atbalsta modeli — mikrofinanšu programmu.

Kas ir mikrofinanšu projekts un kā tas darbojas?

Kad Bangladešas Nobela miera prēmijas ieguvējs Muhameds Jumus uzsāka projektu, kura ietvaros viņš visnabadzīgākajām sievietēm sāka aizdot naudu, lai tās sāktu savu mazo uzņēmējdarbību, par viņa plāniem šaubījās ne tikai politiķi un ekonomisti, bet arī humanitāro attīstības projektu plānotāji. Jumus ticēja, ka tad, ja visnabadzīgākās sievietes apvienojas mazās grupās mācās par uzņēmējdarbību un stiprina savu motivāciju ar vīziju un sapni par patstāvību un bērnu labāku nākotni, projektam ir jāizdodas.

Nepagāja ilgs laiks un programma guva ne tikai necerētu atsaucību, bet arī sāka kļūt pazīstama citos kontinentos. Jumus uzskata, ka, uzticot maza biznesa vadību sievietēm, tiek nodrošināta iespēja pašām parūpēties par savu bērnu pabarošanu un skološanu. Tas ir arī veids, kā nodrošināt attīstības projekta ilgtspējību. Katrai sievietei tiek piešķirti aptuveni 30 eiro uz 6 mēnešiem, lai tā investētu piešķirto naudu kādā mazā, sevis izvēlēta biznesā. Katru mēnesi katra sieviete atmaksā vienu sesto daļu no ieguldījuma — piecus eiro ar desmit procentu likmi, kas ir aptuveni 50 centi, kas ir ļoti maza summa. Taču, apkopojot visu sieviešu ieguldījumu, šī summa veido lielu skaitli, kas tiek investēts gaidītāju rindā — nākamajā sieviešu pieciniekā. Šādā veidā tiek izveidots pašregulējošs mehānisms ar iekšēju dinamiku, jo projektā iesaista visu ciematu. Ir pirmā kredīta saņēmēja un ir gaidītāju rinda, kura regulāri atgādina par sevi un motivē pirmās naudiņas

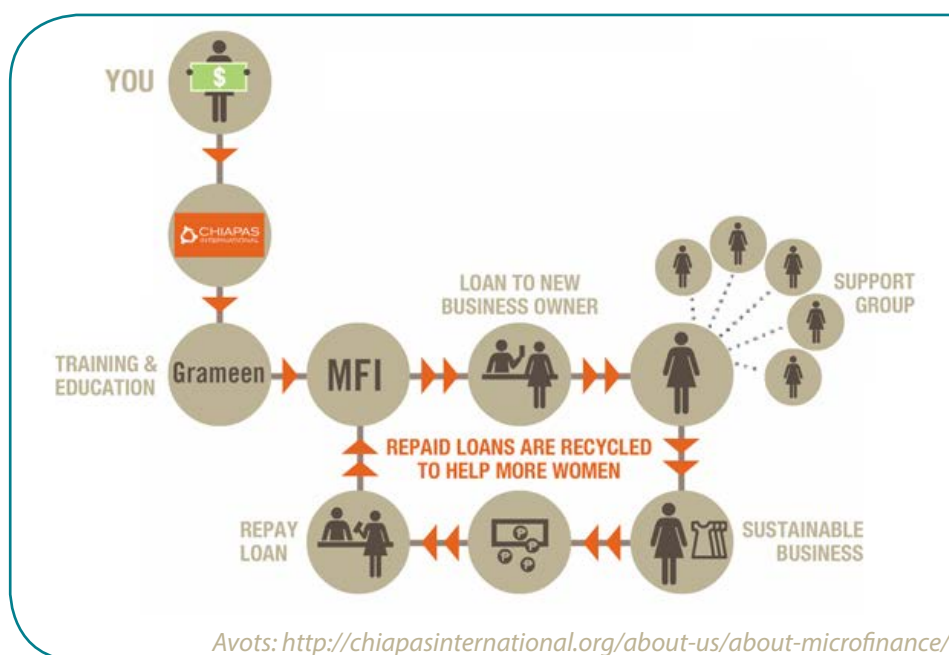
saņēmējas cītīgi strādāt un maksāt mazos, bet svarīgos procentus. Tādejādi īsā laikā tiek panākts ātrs ķēdes efekts. Un, lai arī iesaistītās summas individuāli nav lielas, tās apkopojot, rodas nozīmīgs resurss. Vēl pluss — šādai programmai nepieciešama tikai pirmā investīcija, tālāk jau tā ir pašregulējoša.

Protams, katrā valstī ir svarīgas kultūras nianšes, un tās ietekmē arī šāda projekta gaitu. Šeit ir jāatzīmē,

vādāki: programmā bija iesaistījušās jau 76 sievietes un 74 no tām savās ģimenēs bija atbildīgas par savu bērnu skolu maksājumiem.

Ko nozīmīgu mikrofinanšu projekts nodrošina Sjerraleonē?

Mikrofinanšu projekta nozīme ir vērtējama sociālo un kultūras īpatnību kontekstā. Pirmkārt, skolas nereti nabadzīgajās valstīs nav

ka Jumus ideja balstās uz praktisku risinājumu nabadzības apkarošanai, ne personīgu peļņas gūšanu, kā tas vēlāk diemžēl tika novērots citās valstīs un projektos. Vēlākos gados par šo modeli ir veikti daudzi pētījumi, piemēram, vai šāda veida modelis nerada jaunu, mākslīgu kapitālisma formu "lēti pirkt un dārgāk pārdod" shēmu nabadzīgākajā slānī. Taču nenoliedzami ir skaitļi un fakti, cik patiesībā veiksmīgs ir šis modelis, ja ir prasmīgi īstenots. Kad aizsākām savu mikrofinanšu projektu 2010. gadā kādā mazā ciematīņā Rietumāfrikā, Sjerraleonē, no 46 sievietēm tikai 6 spēja finansiāli iesaistīties savu bērnu izglītošanā. Pēc trīs gadiem šie rādītāji bija sa-

valsts subsidētās, un tādejādi izglītība ir par maksu, kas nereti nav maza. Otrkārt, mazo ciematu vidējās ģimenes finansiāli ienākumi veidojas sekojoši: virs dodas sezonālā peļņā uz kādu no vietējām dārgakmeņu raktuvēm, un atgriežas mājup pēc ilgāka laika ar nopelnīto naudu, kas tiek investēta kādā elektroniskā uzlabojumā, kā televizors vai mobilais telefons, vai arī mājas uzlabošanā, kad tiek atjaunots lietots sezonā daļēji noskalotais jums. Daļa no ienākumiem tiek novirzīta arī rīsu vai kādu citu sēklu iegādei, kas nodrošina ikdienas pārtikas ieguvu, par ko nereti ir atbildīga sieva ar bērniem. Tādejādi sieviete ģimenē nodarbojas ar lauksaimniecību

un bērnu audzināšanu. Un bērni ir lielākais darbaspēks un palīgs pār-

Foto: Ieva Lāce

tikas nodrošināšanā un saimniecības darbu veikšanā mājās. Teorētiski abi vecāki saprot, ka, lai izrautos no šāda veida dzīves un sasniegtu vairāk, bērni ir jāsūta skolā un jāizglīto, lai būtu gan zināšanas, gan vēlāk labāk apmaksāts darbs. Praktiski nereti tas nav iespējams, jo primārās vajadzības noteicošās un finansiālie resursi nav pietiekoši, vai arī to vispār nav, ja raktuvju sezona nav bijusi veiksmīga.

Iesākot mikrofinanšu programmu, tai parasti ir vairākas daļas. Ilgs laiks tiek veltīts neformālai daļai, kurā tiek skaidrots un stāstīts ar piemēriem, kā izlauzties no nabadzības apļa un kādu potenciālu ieguvumu var dot bērnu izglītošana. Sievietēm to savā ziņā ir vieglāk saprast un atbalstīt, jo viņas ikdienā ir radušas rūpētības, lai nodrošinātu maksimālu ražas gūšanu un sēklu iekrāšanu nākamajai sezonai. Tāpēc sievietes spēj pielāgot šo prasmi,

veidojot savu mikrouzņēmumu un iekrājot eiro centus. Nezaudēt motivāciju palīdz arī tas, ka sievietes darbojas grupās pa piecām, tādejādi var pārrunāt praktiskas lietas, atbalstīt viena otru un rast motivāciju darboties tālāk.

Kopš strādāju šajā reģionā, man ir radusies lielāka izpratne ne tikai par to, kas ir šis nostāstiem apvītais kontinents, bet arī par cēloņu un seku likumsakarībām starp praktisko ekonomiku un valsts attīstību. Šobrīd, kad programma tiek īstenota piekto gadu, viss ciemats jau zina, kā tā darbojas un

arī apkārtējie ciemati ir izrādījuši interesi, ka vēlas uzsākt šāda veida programmu. Katru reizi apciemojot ciematu un satiekot vietējās sievietes, var novērot acīmredzamas izmaiņas — tiek paplašinātas un labiekārtotas mājas, uzlaboti dzīves apstākļi, un arī var pamanīt sieviešu lepnumu par saviem bērniem un to panākumiem skolā. Otra meča daļa ir psiholoģiskais efekts, ko rada šāda veida progress — griešanās vairāk. Ikviens no iesaistītajām sievietēm, saprot, ka, strādājot labāk, čaklāk, pelnot un investējot gudrāk, tās var atļauties vairāk un dzīves materiālā puse sāk izvirzīties priekšplānā. Ir labi, ja materiālie ieguvumi tiek ar prieku novirzīti bērnu izglītībā, kas ir stingrs šīs programmas nosacījums, taču ir arī gadījumi, ka ciematā, kur elektrību ražo viens ar benzīnu darbināms ģenerators, tiek iegādāts dārgs mobilais telefons, kurš jāuzlādē katru

otro dienu. Tādējādi tiecoties pēc statusa un bagātības apliecinājuma, tiek izdarītas neloģiskas, taču ļoti cilvēcīgas kļūdas. Arī tā ir daļa no dzīves.

Kāpēc mikrofinanšu programmas varētu būt saistošas visiem?

Šāda veida mikrofinanšu projekti varētu būt viens no nabadzības problēmu risinājumiem, kuru pareizi vadot un ar lielu pacietību īstenojot, var gūt nozīmīgus rezultātus. Vai šāda veida programma darbotos Latvijā, mazpilsētās, kur jauniešiem un vecāka gada gājuma cilvēkiem nav darbs? To ir grūti pateikt, kamēr tas nav izmēģināts, taču, uzmanība būtu jāpievērš lielajai pelēkajai ātro kredītu jomai, kas sniedz ātri un viegli paņemamu naudu, ko vēlāk ir jāatdod ar milzīgiem procentiem. Iekulties šādā parādu slogā ir vieglāk par vieglu, nereti šie kredīti tiek paņemti tādām lietām kā bērnu izlaiduma kleitas, jauns telefons vai mašīna. Ikvienam, arī Latvijas iedzīvotājiem, atbildība ir jāuzņemas pašiem par savu izvēli. Šeit nozīmīgas būtu diskusijas ne tikai ar to sabiedrības atbildības daļu, kas izprot šādu iniciatīvu ietekmi uz sabiedrību, bet arī ar tiem, uz ko šie ātrie kredīti ir orientēti. Un diskusiju pamatā, gan te — Latvijā, gan Sjerraleonē būtu temats par ilgtermiņa ekonomisko domāšanu un šo atziņu ieviešanu savā ikdienas dzīvē. Iespējams, šis ir svarīgs ekonomiskā progresā posms, no kā visi varam mācīties, neatkarīgi no tā, kurā pasaules valstī dzīvojam.

Vairāk par mikrofinanšu programmu Sjerraleonē var uzzināt — www.unlimitedpartnership.org

Bezmaksas elektrības slazds Gruzijā

Ko esam gatavi ziedot, lai valstī palielinātu investīciju apjomu?

Gruzijai ir raksturīgi kalnu ciemati. Cilvēki šajos ciematos jau gadu simtiem nodarbojās ar piemājas lauksaimniecību un lopkopību. Mūsdienās kalnu ciemu ainavu papildina elektrības vadi, satelītšķīvji un aizvien biežāk — džipi vai visurgājēji. Lai arī kopīgo ekonomisko situāciju nevar nosaukt par izcilu, jo daudziem nav darba, ļaudis šajās apdzīvotajās vietās ir optimisma pilni un, ar nelieliem izņēmumiem, negrasās pamest savu dzimtu mājas un zemes labākas dzīves meklējumos.

Taču ierasto dzīves ritmu apdraud mūsdienu attīstība, ar ko industriālā pasaule saprot investīcijas infrastruktūrā un enerģētikas sektorā. Tā kā nacionālajai valdībai nav iespējams finansēt savas valsts attīstības vajadzības, talkā nāk dažādi ārzemju fondi un bankas. Viens no lielākajiem attīstības

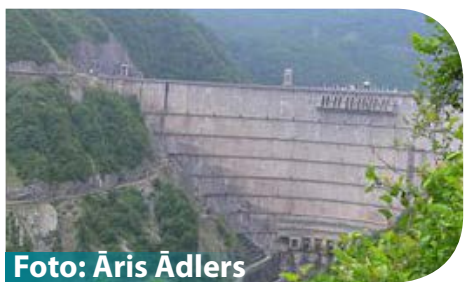

Foto: Āris Ādlers

projektu finansētājiem ir Eiropas Investīciju un attīstības banka (European Bank for Reconstruction and Development — EBRD). Šī banka ir dibināta 1991. gadā, lai Centrālās un Austrumeiropas valstīm palīdzētu pārstrukturēt ekonomiku atbilstoši tirgus ekonomikas prasībām. Šī banka pieder 64 valstīm, tātad, arī Latvijas iedzīvotājiem.

Lai investīcijas veicinātu valstu

attīstību, finanšu institūcijas izstrādā vadlīnijas, kuras jāievēro, īstenojot pilnīgi vai daļēji finansētos banku projektus, attiecībā gan uz sociālo, gan vides ietekmi. Tas nozīmē, ja projekts ietekmē vietējos iedzīvotājus, pirms tam ir jāorganizē sabiedriskās apspriedes ar cilvēkiem, iztīrājot visus nozīmīgos projekta faktoros. Ja zaudējumi ir neizbēgami, tie ir pienācīgi jākompensē.

Jaunu infrastruktūras objektu būvniecība un ekspluatācija izraisa lielāku vai mazāku negatīvu ietekmi uz dabas un sociālo vidi. **Eiropas Savienībā ir noteikti dažādi mehānismi, kā novērtēt sociālo un vides ietekmi, un kā kompensēt zaudējumus.**

Pagājušā gada 70—tajos gados Svanetijā (Gruzijas ZR) tika būvēta Enguri hidroelektrostacija ar 271 metrus lielu megadambi, kuru vēl šobrīd uzskata par otru augstāko dambi pasaulē. Būvniecības rezultātā upes augštecē ir izveidojies ūdens rezervuārs, kas nodrošina tehnoloģisko elektrības radīšanai nepieciešamo infrastruktūru, vienlaicīgi radot milzu ietekmi uz reģionu un tajā dzīvojošajiem (appludinātas teritorijas, apkārtnes klimata izmaiņas u.tml.).

Lai vietējiem iedzīvotājiem kompensētu ūdens rezervuāra radītās klimata izmaiņas (būtiski palielinājies gaisa mitrums reģionā ar visām no tā izrietošajām sekām videi), viens no kompensējošajiem „labumiem” ir bezmaksas elektrība, ko 40 km rādiusā var izmantot neierobežotā daudzumā.

2015. gada jūnijā attīstības ek-

Āris Ādlers,
Latvijas Zaļā kustība
CEE Bankwatch

spertu grupa no Čehijas, Latvijas, Igaunijas un Gruzijas devās uz reģionu, lai pētītu esošu un potenciāli būvējamu hidro būvju ietekmi uz vidi un cilvēkiem, kā arī to, cik lielā mērā Gruzijas valdība, investori un būvnieki iesaista vietējos iedzīvotājus šādu objektu būvniecības plānošanā. Apmeklējot Čuberi (Chuberi) un Nakra kopienas, kuru teritorijas atrodas netālu no esošā rezervuāra un kurām tiek nodrošināta bezmaksas elektrība, konstatējām, ka vietējie iedzīvotāji apkurei izmanto malku, nevis elektrību. IZRādās, ka, neskatoties uz reģiona lielo ietekmi Gruzijas elektrības nodrošināšanā, pats reģions cieš no novecojošiem elektrotīkliem, kā rezultātā mainīga sprieguma dēļ ir apdraudēta elektroierīču izmantošana.

Vietējā skolā elektrības problēmu dēļ ir sabojājušies seši no astoņiem datoriem. Līdzīgi var notikt ar jebkuru ierīci. Ja skolu vai māju apsildīšanai neizmanto malku, tad elektrības zudumu un mainīgā

sprieguma dēļ cilvēki vairāk sals nekā priecāsies par bezmaksas elektrību. Turklāt, energokompānija neplāno veikt ieguldījumus elektrotīklu modernizēšanā. Taču sarunas par bezmaksas elektrības nodrošināšanu un tās turpināšanu vai pārtraukšanu tiek izmantotas kā arguments vēlēšanu kampaņās vietējā un reģionālā līmenī jau vairākus gadus.

Vietējie iedzīvotāji saka, ka labprāt uzstādītu sev elektrības skaitītājus un sāktu maksāt par pakalpojumu, tomēr līdz šim centieni izmainīt situāciju ir bijuši neveiksmīgi. Tā kā elektrība tiek nodrošināta bez maksas, neviens nav ieinteresēts modernizēt padomju laika infrastruktūru. Tā rezultātā teorētiski šis enerģijas avots ir bezmaksas, tomēr vieglāk ir nepaļauties uz elektrību, nevis to izmantot kā ieguvumu apkārtnē dzīvojošo labklājības uzlabošanai.

Foto: Āris Ādlers

Šobrīd Gruzijā, līdzīgi kā Latvijā, netiek saražots pietiekami daudz elektrības. Elektrība tiek importēta, un tas rada energo atkarību no kaimiņu valstīm. Gruzijas Enerģētikas ministrijas augsti stāvošs ierēdnis, ar kuru tikāmies vizītes laikā Tbilisi, izteicās, ka atkarība no kaimiņu valstīm pamazām iznīcina valsti. Tāpēc valdība dara visu iespējamo, lai būvētu jaunas hidroelektrostacijas un izmantotu

kalnu upju potenciālu.

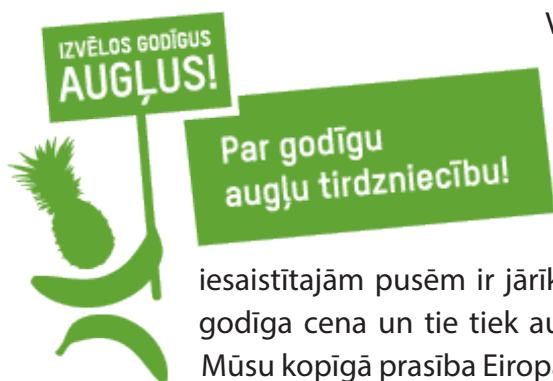
Jau vairākus gadus tiek strādāts, lai nedaudz kilometrus augšpus no Enguri dambja upes augštecē būvētu citu milzu hidroelektrostaciju Kudoni (Khudoni) ar 170 m augstu dambi un 406 hektāru lielas teritorijas appludināšanu. Šī rezervuāra dēļ ir plānots Khaiši (Kaishi) kopienu — aptuveni 2000 Svanetijas iedzīvotājus, kas gadsimtiem ilgi dzīvo šajās teritorijās, pārvietot uz citur.

Šobrīd notiek darbs pie finansējuma meklējumiem jauna projekta īstenošanai — Neskra hidroelektrostacijas būvniecības ar 135 m augsta dambja un spēkstacijas izbūvi 15 km no Čuberi ciema. Lai arī būvniecības rezultātā netiks appludinātas apdzīvotās teritorijas, reģions ir pazīstams ar zemes nogrūvumiem un dubļu lavīnām. Nakra ciema (atrodas upes lejtecē aiz iespējamā dambja) iedzīvotāji jau ir piedzīvojuši zemes nogrūvumus. Vienā no gadījumiem ir aprakta attālāka zemiņu saimniecība un iznīcinātas ēkas, bet nesen iegādātais traktors vēl joprojām nav atrasts. Satiktie ļaudis ir satraukti, ka būvniecības un stacijas ekspluatācijas rezultātā šādu nogrūvumu skaits varētu palielināties. Vietējās skolas skolotāji saka, ka, gadījumā, ja dambis tiks būvēts, būs jādzīvo bailēs no iespējamiem zemes nogrūvumiem. Elektrostaciju darbināšanai tiek plānots izmantot arī upes, kas pilnā dubļu skalošanas funkciju. Tā kā šādos projektos parasti upes plūdumā paliek tikai 10% ūdens, arī šī upju funkcija tiks iznīcināta. Iedzīvotāju bažas apstiprina arī citi gadījumi, kad vāji plānotu hidro būvju būvniecības rezultātā zemes

nogrūvumu dēļ aprakti dzīvi cilvēki, kā tas ir noticis Dariali hidro stacijas būvniecības rezultātā (Kazbegi kalnos, Gruzijas Z). Runājot par esošo elektrības ražotņu ekspluatāciju un jaunu hidroelektrostaciju būvniecību, vienā svaru kausā ir valsts energoneatkarība un ekonomiskie ieguvumi, bet otrā — iedzīvotāji, vēsture un ilgtspējīgi kopienas attīstības scenāriji.

Mūsdienu Gruzijā ar attīstību saistītu lēmumu pieņemšanā liela loma ir lobijiem un ārvalstu investoriem. Bieži vien pieņemtie lēmumi ir triviāli — investīcijas par katru cenu, infrastruktūru par katru cenu. Enerģētikas jomas attīstības rezultātā nereti notiek iekļaušanās ierastajā dzīves ritējumā, ignorējot šo kopienu alternatīvus attīstības scenārijus, un iespēju, ka, būvējot trīs kaskādē izvietotas hidroelektrostacijas, varētu samazināties jau esošās stacijas jauda un citi faktori. Turklāt, Gruzijai nav savas enerģētikas stratēģijas un nav izstrādāti aprēķini par atsevišķu investīciju sekām. Ir pieejami ietekmes uz vidi novērtējumi, ir pozitīvi biznesa plāni investoriem, bet kādu ieguvumu gūs valsts un tās iedzīvotāji?

Neskra hidroelektrostacijas projekts ir izstrādes posmā, un projekta īstenošanai ir pārrunu procesā par finansējuma iegūšanu no EBRD. Šajā periodā mūsu kā Eiropas pilsoņu pienākums ir rūpēties, lai bankas, kas strādā attīstības vārdā palīdz valstīm attīstīties, un finansējums attīstībai tiek ieguldīts valstu un to pilsoņu labklājības celšanai. Mēs kā Latvijas pilsoņi, kuru vārdā tiek veiktas investīcijas attīstības projektos, esam līdzatbildīgi par mūsu radītajām sekām uz šo valstu dabas un sociālo vidi.

Vai jūs zinājāt, ka, lai saražotu saldus un sulīgos mango vai spēcīgos banānus, kas mums visiem tā garšo, tiek ekspluatēti tūkstošiem zemnieku un strādnieku? Šo cilvēku pamattiesības bieži vien netiek ievērotas. Mums kā patērētājiem pieder liels spēks, un mums to ir jāliek lietā, lai liktu Eiropas Savienībai, nacionālajām valdībām, lielveikaliem un visai pārtikas industrijai kopumā rīkoties. Visām iesaistītajām pusēm ir jārikojas, lai nodrošinātu, ka par tropiskajiem augļiem tiek samaksāta godīga cena un tie tiek audzēti, nepārkāpjot cilvēktiesības un neradot vides piesārņojumu. Mūsu kopīgā prasība Eiropas Savienībai ir padarīt tropisko augļu tirdzniecību godīgu — tagad!

Paraksti petīciju par godīgu augļu tirdzniecību www.zalabriviba.lv

Projekts „Par godīgu augļu tirdzniecību!” ir globāls konsorcijs, kurā apvienojušies 19 partneri no ES, Kamerūnas, Kolumbijas, Ekvadoras un Vējpuses salām (Windward Islands).

Rokasgrāmata skolotājiem par globālo attīstības palīdzību

2015.gads ir Eiropas Savienības pirmais tematiskais gads, kas veltīts ārpolitikas tēmai — attīstības sadarbībai. Viens no Eiropas gada attīstībai galvenajiem mērķiem ir informēt sabiedrību par ES un Latvijas attīstības sadarbības rezultātiem un ieguvumiem, kā arī veicināt izpratni par šīs politikas nozīmi.

Jaunieši un bērni ir vieni no galvenajām šī tematiskā gada mērķa grupām. Līdz ar to Eiropas Komisija ir izveidojusi rokasgrāmatu skolotājiem par globālo attīstības palīdzību. Rokasgrāmata paredzēta darbam ar jauniešiem, sākot no 15 gadu vecuma. Tāpat ir izveidoti arī papildus materiāli par katru no Attīstības gada tēmām. Materiālos iekļautā informācija un ieteikumi ir veidoti, lai mācību stundas būtu interaktīvās un jauniešiem saistošas, piemēram, aicinot skolotājus rādīt TedTalk, organizēt debates, iepazīstināt jauniešus ar interesantiem faktiem un stāstiem no dažādu cilvēku ikdienas. Visi materiāli ir pieejami latviski [šeit](#).

ĀM ziņu lapa JAUNUMI GLOBĀLAJĀ ATTĪSTĪBĀ

Lai uzzinātu vairāk par Latvijas un Eiropas Savienības attīstības sadarbības aktualitātēm, aicinām iepazīties ar ĀM ziņu lapu „Jaunumi globālajā attīstībā”. Ziņu lapu ir iespējams lejupielādēt [ĀM mājaslapā](#) vai saņemt elektroniski, iepriekš piesakoties uz Attistibassadarbiba@mfa.gov.lv

IR JAUNUMIEM LATVIJAS ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS POLITIKĀ UN AKTUALITĀTĒM GLOBĀLAJĀ ATTĪSTĪBĀ

*Jaunumi
globālajā
attīstībā*

Fotografēto un rakstīto stāstu konkurss
CIENĀPILNA DZĪVE VISIEM
06.07.2015.—09.09.2015.
www.zalabriviba.lv

Foto: Aris Adlers

mūsu pasaule
mūsu ciēņa
mūsu nākotne

 2015
Eiropas gads
attīstībai

 Zaļā brīvība

Fotokonkurss
PĀRTIKA — ILGTSPĒJĪGS SKATĪJUMS
01.06.2015.—31.08.2015.
www.zalabriviba.lv